

MEGHÍVÓ

A *Társas-Kognitív Nyelvészeti Kutatócsoport*,
valamint a *DAB Nyelvtudományi Munkabizottsága*
meghívja

Szabó Tamás Péter

(MTA Nyelvtudományi Intézet)

Szabály, vélemény vagy hagyomány? Nyelvi értékítéletek nyomában
című előadására

Ha bármilyen viselkedés — autóvezetés, hivatali ügyintézés, falfestés, vagy éppen a társalgás — mintázatában szabályszerűség vehető észre, általános vélekedés szerint a viselkedést szabályszerűségek irányítják. A szabályok ebben az értelmezésben determináló funkcióval rendelkeznek, ezért fontos feltárni azokat a szabályokat, amelyeket az emberek követnek, alkalmaznak (Miller 2006).

Kripke (1982) azonban szkeptikusan közelítette meg a szabálykövetés kérdését (összefoglalja Miller 2006). Szkeptícizmusa nem episztemologikus (misperint nem tudhatjuk, hogy ha valaki szabályszerűen viselkedik, akkor szabályt követ-e), hanem konstitutív. Eszerint nemcsak az nem tudható, hogy valaki szabályt követ-e, hanem az sem feltételezhető, hogy van szabály. Ha egy megfigyelő az általa megfigyelt személy viselkedését valamilyen szabály segítségével formalizálja, az nem a megfigyelt személy viselkedéséről árul el valamit, hanem a megfigyelőéről. A megfigyelő ugyanis az, aki a megfigyelt cselekvést szabályba foglalja, leírja.

A szabályok megfogalmazása ebben a megközelítésben nem afféle tevékenység, amelynek során valaki a fejében tárolt, megtanult szabályokat mintegy előhívja és szavakba önti, hanem társas tevékenység.

Nyelvhasználati kérdésekről, és különösen nyelvhelyességi szabályokról szóló interjúk elemzése során megfigyelhető, hogy a beszélgetésben részt vevők által megfogalmazott szabályok folyamatosan átalakulnak, megkérdőjeleződnek, egyfajta egyezkedés alakul ki a beszélgető felek között. Hasonló jelenség figyelhető meg akkor is, amikor valakit a személyes véleményéről kérdezzük: a vélemények is hasonlóan változékonyak lehetnek, mint a megfogalmazott szabályszerűségek. Ez a tény nem a megkérdezettek „zavaros gondolkodásáról” vagy „elvtelenségéről” tanúskodik, hanem arról, hogy megtanulták, hogyan szokás egy vitában részt venni. Az adott diskurzusban való részvételük során a résztvevők egy igen heterogén, gazdag metanyelvi hagyományból merítenek, amit részben a családjuk, részben pedig az iskolájuk közvetített a számukra.

Az előadás alapja egy 2009-ben lefolytatott vizsgálat (vö. Szabó 2012), amelynek során az előadó számos magyarországi iskolában készített interjúkat általános és középiskolai diákokkal és magyartanáraikkal kommunikációs tapasztalataikról és nyelvi vélekedéseikről.

Irodalom:

Kripke, Saul (1982): *Wittgenstein on rules and private language*. Oxford : Blackwell.

Miller, Alexander (2006): Rules and Rule-Following. In: Brown, Keith (szerk.): *Encyclopedia of Language and Linguistics*. 10. Amsterdam : Elsevier. 685–688.

Szabó Tamás Péter (2012): „*Kirakunk táblákat, hogy csúnyán beszélni tilos*”. *A javítás mint gyakorlat és mint téma diákok és tanáraik metanyelvében*. Dunaszerdahely : Gramma.

Helyszín: MTA Debreceni Területi Bizottság (DAB) székháza (Debrecen, Thomas Mann u. 49.),
I. emelet „B” terem (Tanácsterem)

Időpont: 2013. március 4. (hétfő), 16 óra

Az előadás honlapja: http://mnytud.arts.unideb.hu/tkny/ea3_2.html

Az előadáson minden érdeklődőt örömmel lát a Társas-Kognitív Nyelvészeti Kutatócsoport,
valamint a DAB Nyelvtudományi Munkabizottsága.

Debrecen, 2013. február 28.

Kis Tamás	Fehér Krisztina	Tóth Valéria
A Társas-Kognitív Nyelvészeti Kutatócsoport alapító tagjai		A DAB Nyelvtudományi Munkabizottságának elnöke

Ha előadás-sorozatunk vagy kutatásaink felkeltették érdeklődését, látogasson el honlapunkra
(<http://mnytud.arts.unideb.hu/tkny>), és regisztráljon hírlevelünkre (<https://mail.unideb.hu/cgi-bin/mailman/listinfo/tarskogny>), vagy csatlakozzon Facebook-oldalunkhoz (<https://www.facebook.com/tarskogny>),
hogy a későbbiekben is értesítést kapjon előadásainkról, publikációinkról.